

Recenzija

Blanka Kudláčová (ur.): Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelávanie na Slovensku v rokoch 1918-1945. Trnava: Trnavská Univerzita v Trnave, 2016

Monografije s področja zgodovine pedagogike in šolstva so sorazmerno redke tako v domačem kot mednarodnem prostoru, zato izid kakšne novitete pritegne pozornost strokovne javnosti. Ob knjigi, ki je izšla lani pri Trnavski univerzi in katere naslov prevajamo *Pedagoške ideje, šolstvo in izobraževanje na Slovaškem v letih 1918–1945*, je ta pozornost še posebej umestna. Zgodovina pedagogike in šolstva na Slovaškem je v mnogočem sorodna razvoju obeh področij na Slovenskem, saj nas družijo številne zgodovinske vzporednice in pripadnost skupnemu kulturnemu krogu. Oba naroda sta svoj državni šolski sistem oblikovala v okviru habsburške oziroma pozneje avstro-ogrske monarhije, njuni vodilni pedagoški teoretiki in praktiki pa so se v tem obdobju odzivali na intenzivno pedagoško dogajanje, ki se je pod močnim nemškim teoretskim vplivom oblikovalo v značilno srednjeevropsko pedagoško doktrino. Brez dvoma naše pedagoške tradicije pripadajo temu skupnemu duhovnemu okviru, ki se je ohranil tudi po razpadu monarhije. Tudi v tem času najdemo zgodovinske vzporednice, saj sta bila oba naroda po koncu 1. svetovne vojne vključena v novonastali večnacionalni državi (Češkoslovaško republiko oz. Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev/Jugoslavijo). Prav zaradi teh vzporednic si monografija zasluži posebno pozornost tudi v našem prostoru, saj omogoča vpogled v pedagoško dogajanje med obema vojnoma, ki je – vsaj pri nas – še vedno preslabo raziskano.

Monografija se odlikuje s preišljeno vsebinsko zasnovi, pri njej pa je sodelovalo 17 avtorjev, ki prihajajo z različnih slovaških visokošolskih in raziskovalnih ustanov. Nekaj več kot polovica jih je z oddelkov za pedagogiko z različnih univerz, nekaj pa je tudi zgodovinarjev. Knjiga je razdeljena na tri dele in ima 19 poglavij. Prvi del je namenjen opredelitvi metodoloških izhodišč ter splošnega socialnopolitičnega in zgodovinsko filozofskega konteksta na Slovaškem v letih od 1918 do 1945. Uvodno poglavje je napisala Blanka Kudláčová, ki je hkrati tudi urednica monografije in vodja raziskovalnega projekta, iz katerega se je monografija (in raziskava) financirala. Tukaj je Kudláčová zgodovinsko pedagoška in metodološka izhodišča opisala na podlagi analize posebnosti slovaške pedagogike, orisala je pedagoški tisk v tem obdobju ter nove metodološke pristope pri raziskovanju zgodovine pedagogike. V naslednjem poglavju je Peter Jašek predstavil socialnopolitični in zgodovinski kontekst obravnavanega obdobja, Andrej Rajský pa je v tretjem poglavju ponudil oris idejnih ozadij ter filozofskih izhodišč takratne politične misli.

Drugi del zajema teoretska izhodišča in recepcijo pedagoške misli na Slovaškem v obravnavanem obdobju. Tudi tukaj je uvodno (četrti) poglavje napisala Blanka Kudláčová. Njena analiza je usmerjena v oris začetkov pedagogike kot akademske in znanstvene discipline na Slovaškem, sledi pa prikaz vpliva učiteljskih organizacij, reformske pedagogike in katoliške pedagogike na pedagoški diskurz v tistem času. V petem poglavju Milan Krankus oriše tuje vplive, ki so oblikovali slovaško

pedagogiko, pri čemer posebej analizira razprave o znanstvenem karakterju pedagogike, metodah učenja in vzgoje v službi demokracije in totalitarizma ter recepcijo tuje pedagogike po prelomnem letu 1939 (osamosvojitve Slovaške). Analizira tudi vpliv ideje delovne šole in vznik nacionalsocialistične pedagogike. Posebno poglavje, sicer šesto po vrsti, je posvečeno analizi pedagoškega dela Juraja Ččetke, vodilne pedagoške avtoritete tistega časa. Avtor tega besedila je Marek Wiesenganger. V sedmem poglavju Eduard Lukáč analizira vpliv reformske pedagogike in gibanje reformskih šol. Tudi on nameni posebno pozornost dogajanju na tem področju po letu 1938. V samostojnem poglavju (osmem) Viktor Lechta oriše in analizira delovanje specialnih pedagogov in institucij, ki so na tem področju delovale v tistem času. Na koncu drugega dela monografije (poglavje 9) Suzana Lopatková predstavi pregled pedagoških revij v obdobju do leta 1938 in po njem.

Tretji del monografije je namenjen prikazu šolskega sistema, izobraževanja, vzgoje in področja sociale v obravnavanem obdobju. Najprej (v poglavju 10) L'ubica Kázmerová oriše izgradnjo šolskega sistema pred letom 1938 in po njem. V poglavju 11, ki ga je prispevala Jarmila Zacharová, so prikazane ključne dileme tistega obdobja v jezikovni politiki in zasedbe vodilnih mest na področju šolske politike. Smiselno se na to navezuje prikaz razvoja sodobnega visokošolskega sistema (poglavje 12) – tudi ta prikaz je avtorica Miroslava Slezáková razdelila na obdobje pred 1938 in po tem. Po logiki te delitve na prelomni obdobji razvoja slovaškega šolstva so organizirana tudi vsa poglavja, ki sledijo. V poglavju 13 Janka Štulrajterová opiše temeljne značilnosti izobraževanja učiteljev. Posebno poglavje (14.) je namenjeno prikazu katoliškega šolstva. V nasprotju z drugimi poglavji je v njem Marián Cipár več pozornosti namenil tudi razvoju tega šolstva do leta 1918. V poglavju 15 Jana Gašparovičová obravnava položaj šolstva narodnih manjšin na Slovaškem v tem času. Sledi poglavje (16.), v katerem Adriana Kičková analizira zastopanost izobraževanja deklet v šolskem sistemu. Z vidika vsebinske zasnove monografije je zanimivo 17. poglavje, v katerem Peter Lenčo analizira teorijo in prakso neformalne vzgoje in izobraževanja, pri čemer oriše situacijo tudi pred letom 1918. Podobno je ključne teoretske nastavke iz obdobja pred 1918 v svojem poglavju (18.) skupaj z analizo obravnavanega obdobja opredelil Igor Marks, ki piše o izobraževanju odraslih. V zadnjem (19.) poglavju je Ivana Šuhajdová analizirala delovanje socialno-vzgojnih ustanov v obravnavanem obdobju.

Vsakemu poglavju je namenjenih približno 20 strani – skupaj ima monografija 413 strani. Koristne so kratke predstavitev avtorjev ob koncu monografije, v prilogi pa najdemo tudi zanimive arhivske fotografije razredov, spričeval in didaktičnih pripomočkov. Knjiga je opremljena tudi z imenskim kazalom.

Lahko si predstavljamo, da je monografija zelo obogatila slovaško pedagogiko. Nedvomno gre za temeljno literaturo o obravnavanem obdobju, ki jo bodo lahko uporabljali slovaška strokovna javnost in študenti pedagogike ter različnih pedagoških smeri, nedvomno pa je tak pregled nacionalnega razvoja šolstva in izobraževanja vedno tudi pomemben kulturni dogodek. V tem smislu je lahko prikazana monografija spodbuda, da se podobnega projekta prej ko slej lotimo tudi pri nas.